

mulier instituut

Milieuvriendelijk beheer van grassportvelden in gemeentelijk beheer

Merle Schots

Jeroen Brus

Remco Hoekman

Milieuvriendelijk beheer van grassportvelden in gemeentelijk beheer

Met steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Merle Schots
Jeroen Brus
Remco Hoekman

© Mulier Instituut
Utrecht, oktober 2020

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Onderzoeksopzet	5
1.2	Leeswijzer	5
2.	Grassportvelden in Nederland	6
2.1	Aantal grassportvelden	6
2.2	Beheer grassportvelden	6
3.	Bekendheid met en toepassing van wet- en regelgeving	9
3.1	Wetswijziging	9
3.2	Uitzonderingen	9
3.3	Gewasbeschermingsverbod per 2023	10
3.4	Grondwaterbeschermingsgebieden	11
4.	Huidige situatie	13
4.1	Voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving	13
4.2	Stand van zaken	14
4.3	Gebruik gewasbeschermingsmiddelen	16
4.4	Rol van de gemeente	17
5.	Monitoring en ondersteuning	19
5.1	Gewasbeschermingsmonitor	19
5.2	Behoefte aan ondersteuning	19
6.	Concluderende samenvatting	21

1. Inleiding

In oktober 2015 is de Green Deal Sportvelden (GDS) ondertekend door de toenmalige staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, de toenmalige minister van Economische Zaken, NOC*NSF, de Nederlandse Golf Federatie (NGF), de Nederlandse Greenkeepers Associatie, de Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties, de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek (BSNC), branchevereniging voor ondernemers in het groen (VHG), en de brancheorganisatie voor groen, grond en infra (Cumela). In de GDS werden destijds de volgende doelen gesteld:

- Met ingang van het jaar 2020 worden geen gewasbeschermingsmiddelen meer gebruikt op sportvelden, behalve in situaties waarin dat strikt noodzakelijk is.
- Voor die situaties waarin het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen vooralsnog noodzakelijk is, worden beargumenteerde voorstellen gedaan.
- In die situaties worden alleen gewasbeschermingsmiddelen ingezet met een laag risico die voor de betreffende toepassing beschikbaar en voldoende effectief zijn.

Door uiteenlopende redenen heeft de GDS niet binnen de beoogde planning het gewenste resultaat opgeleverd. Hierdoor is een verlenging van de doorlooptijd tot en met 1 januari 2023 ingesteld. De betrokken partijen hebben afgesproken dat de GDS overgaat in de Routekaart Verduurzaming Sport (gepresenteerd in januari 2020). De Routekaart Verduurzaming Sport is een samenwerking tussen het ministerie van VWS, gemeenten, NOC*NSF, het platform ondernemende sportaanbieders en andere ondersteunende partijen. In de routekaart zijn afspraken gemaakt over hoe de gehele sportsector bij gaat dragen aan het verduurzamen van het sportvastgoed en het milieuvriendelijk beheren van sportvelden. Hierbij is een verbinding gemaakt met het deelakkoord 'Duurzame Sportinfrastructuur' van het Nationaal Sportakkoord.

Om invulling te geven aan de afspraken over het milieuvriendelijk beheren van sportvelden is een werkgroep milieuvriendelijk beheer sportvelden ingesteld. In de werkgroep zijn NOC*NSF, het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), BSNC, Kenniscentrum Sport en Bewegen (KCSB), Cumela, VHG, NGF en de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) vertegenwoordigd. De werkgroep heeft als doel het uitvoeren en coördineren van taken die leiden tot de in de GDS en routekaart gestelde doelen met een heldere onderlinge afstemming. Daarnaast is het aan de werkgroep om opgedane kennis uit de praktijk over hoe grassportvelden milieuvriendelijk kunnen worden beheerd te bundelen en te delen met de gehele sportsector.

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) heeft als doel gesteld dat er na 2022 geen chemische gewasbeschermingsmiddelen meer gebruikt worden. Vooralsnog zijn er voor sport enkele specifieke uitzonderingen op het huidige verbod op professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw. Voor de volgende onkruiden en plagen mag vooralsnog bij grassportvelden chemie worden gebruikt:

- Weegbree
- Draadereprijs
- Veldereprijs
- Paardenbloem
- Madeliefje
- Klaver
- Varkensgras
- Meikever
- Junikever

Om te bezien welke stappen nodig zijn om chemievrij beheer te bereiken, is een inventarisatie nodig bij eigenaren en beheerders van grassportvelden om de huidige stand van zaken in kaart te brengen. De werkgroep Milieuvriendelijk beheer van sportvelden heeft in samenwerking met VSG het Mulier Instituut gevraagd om deze inventarisatie uit te voeren bij de gemeentelijke beheerders van grassportvelden. Gemeenten hebben veel van de Nederlandse sportvelden in eigendom, beheer of exploitatie en zijn daarmee (mede) verantwoordelijk voor het milieuvriendelijk maken van het sportveldbeheer. In dit rapport wordt verslag gedaan van de uitvraag bij beheerders van grassportvelden bij gemeenten.

1.1 Onderzoeksopzet

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een online vragenlijst die met een unieke inlogcode per gemeente is opengesteld voor de verantwoordelijke voor het beheer van de grassportvelden. De online vragenlijst bestaat uit verschillende onderdelen. Allereerst wordt gevraagd naar het aantal aanwezige grassportvelden in de gemeente en wie het onderhoud op deze grassportvelden uitvoert. Bij grassportvelden gaat het om natuurgras voetbalvelden, korfbalvelden, rugbyvelden en dergelijke en niet om golfbanen, kunstgrasvelden of atletiekbanen. Vervolgens is gevraagd naar de bekendheid met en toepassing van de huidige en veranderende wet- en regelgeving op het gebied van milieuvriendelijk beheer van grassportvelden. In zekere zin wordt hier gereflecteerd op het communicatiebeleid van VWS en I&W rondom deze regelingen en de mogelijkheden om conform deze wet- en regelgeving te werken. Vervolgens zijn beheerders gevraagd naar de huidige situatie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden. Hiermee ontstaat een beeld van het huidige chemiegebruik op de gemeentelijke grassportvelden en de mate waarin inzicht is in het chemiegebruik op niet-gemeentelijke grassportvelden in Nederland. Tot slot is beheerders gevraagd in hoeverre ze monitoren in welke mate er chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt op grassportvelden en of ze behoefte hebben aan ondersteuning op onderdelen van het milieuvriendelijk beheren van grassportvelden.

De VSG heeft voor dit onderzoek zo veel mogelijk contactgegevens van beheerders van gemeentelijke grassportvelden verzameld, zodat de online vragenlijst bij de juiste personen terecht komt. Waar dit niet mogelijk was, is dit aangevuld met leden van het VSG-panel. Alle 355 Nederlandse gemeenten hebben een uitnodiging ontvangen voor het invullen van de online vragenlijst. Na openstelling van de vragenlijst voor een periode van drie weken van medio juni tot begin juli 2020, zijn antwoorden verkregen van 142 gemeenten (respons=40%). De verzamelde data zijn gewogen naar stedelijkheid van de gemeenten. Door de weging zijn de resultaten representatief voor Nederland als geheel.

1.2 Leeswijzer

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de uitkomsten van de online vragenlijst. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het aantal grassportvelden in Nederland en hoe het beheer is geregeld op deze velden. In hoofdstuk 3 wordt de bekendheid met huidige en toekomstige wet- en regelgeving op het gebied van milieuvriendelijk beheer van grassportvelden onder beheerders uiteengezet. In hoofdstuk 4 wordt de huidige situatie van het milieuvriendelijk beheer van grassportvelden behandeld. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op monitoring en ondersteuning. Tot slot worden in hoofdstuk 6 de conclusies van het onderzoek opgetekend.

2. Grassportvelden in Nederland

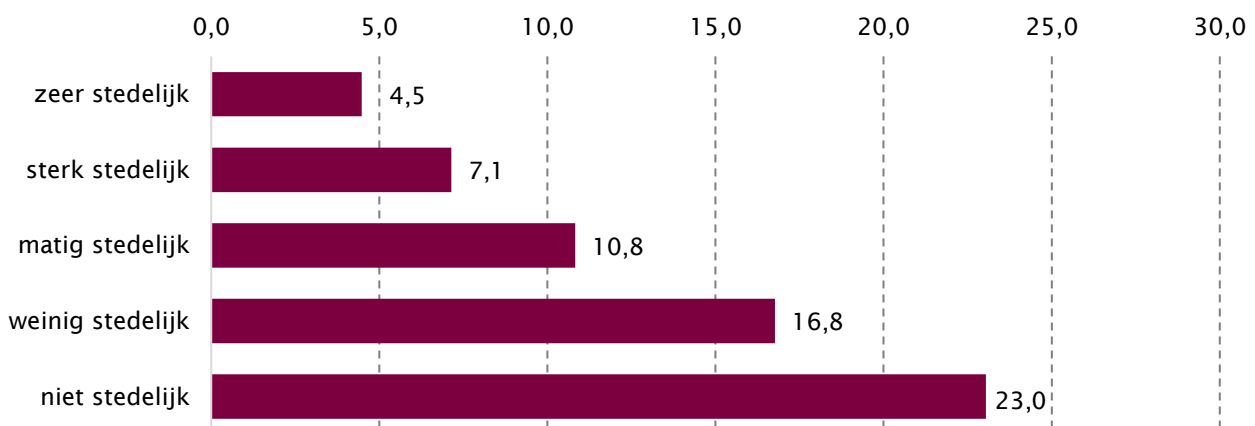
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de aantallen grassportvelden in Nederland en de beheersituatie van deze velden. Dit doen we op basis van de data uit de vragenlijst. Deze is gewogen om de uitkomsten representatief voor Nederland te maken.

2.1 Aantal grassportvelden

Voor dit onderzoek hebben 133 deelnemende gemeenten inzicht gegeven in het totaal aantal grassportvelden in de gemeente. In deze 133 gemeenten liggen samen 2.845 grassportvelden. Gemiddeld zijn hiermee per gemeente 21,4 grassportvelden aanwezig. Na weging op basis van stedelijkheid en ophoging naar heel Nederland, verwachten we dat er in Nederland ongeveer 7.500 grassportvelden aanwezig zijn.

In Nederland zijn er gemiddeld elf grassportvelden per 25.000 inwoners. In stedelijk gebied zijn er minder grassportvelden per inwoner aanwezig dan in minder stedelijke gebieden (figuur 2.1). Gemiddeld liggen er in niet stedelijke gemeenten vijf keer zo veel grassportvelden per 25.000 inwoners als in zeer stedelijke gebieden. Uit eerder onderzoek is gebleken dat stedelijke gebieden een hogere dichtheid hebben van kunstgrasvelden (Van der Poel et al., 2016¹). Een andere verklaring is de aanwezigheid van grotere sportparken in stedelijke gebieden, waardoor clustering van gebruik plaatsheeft en efficiënter gebruik kan worden gemaakt van de aanwezige grasvelden (Van der Poel et al., 2016¹).

Figuur 2.1 Gemiddeld aantal grassportvelden per 25.000 inwoners, naar stedelijkheid van gemeente (in aantallen, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

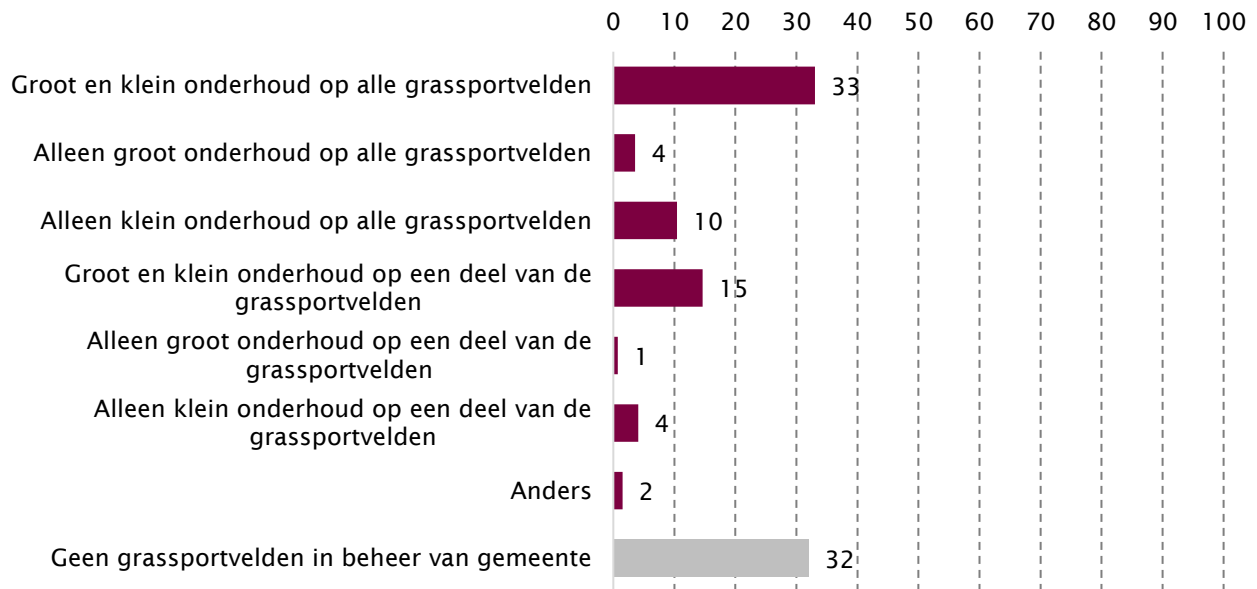
2.2 Beheer grassportvelden

In de beheersituatie is een driedeling van gemeenten te herkennen. Een derde van de gemeenten doet al het onderhoud op de grassportvelden zelf, een derde is verantwoordelijk voor een deel van het onderhoud, en een derde besteedt het onderhoud geheel uit (figuur 2.2). Gemeenten met een hoge mate

¹ Poel, H. van der, Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (red.) (2016), *Sportaccommodaties in Nederland*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

van stedelijkheid zijn veelal zelf verantwoordelijk voor het onderhoud op de grassportvelden. Gemeenten met een mindere mate van stedelijkheid zijn op dat vlak meer verdeeld. Uit eerder onderzoek bleek dat gemeenten met een lagere mate van stedelijkheid beleidsvoornemens hadden om buitensportaccommodaties (meer) te privatiseren en daarbij de verantwoordelijkheid voor zaken als onderhoud bij de verenigingen te leggen (Bakker & Hoekman, 2013²).

Figuur 2.2 Gemeentelijke onderhoudssituatie op grassportvelden (in procenten, n=142)

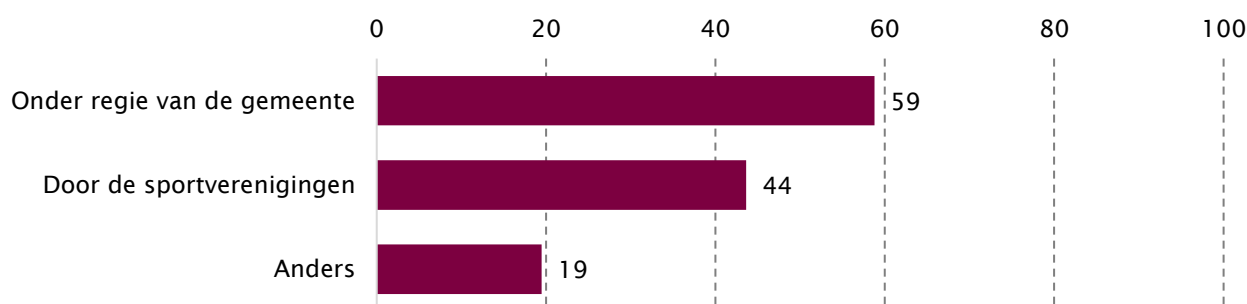

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Op basis van de verstrekte gegevens over het aantal door de gemeente beheerde grassportvelden schatten we dat in Nederland ongeveer 70 procent van de grassportvelden in beheer is bij de gemeente en 30 procent van de grassportvelden wordt onderhouden door sportverenigingen en andere externe partijen. Grofweg schatten we dat 5.250 tot 5.500 grassportvelden in beheer zijn bij gemeenten.

² Bakker, S. & Hoekman, R. (2013). *Exploitatie en beheer van buitensportaccommodaties* (factsheet). Utrecht: Mulier Instituut.

Figuur 2.3 Onderhoudssituatie van grassportvelden in gemeenten met (deels) beheer door externe partijen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=94)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Een deel van de grassportvelden die niet in beheer is van de gemeente wordt wel onder regie van de gemeente onderhouden. Zes op de tien gemeenten geven namelijk aan dat het onderhoud van (een deel van de) velden die niet door de gemeente worden beheerd, onder regie van de gemeente plaats vindt (figuur 2.3). Bij 44 procent van de gemeenten waar een deel van de grassportvelden door anderen wordt onderhouden, wordt dit onderhoud uitgevoerd door sportverenigingen. Van de gemeenten die 'anders' invulden, gaf het merendeel aan dat het beheer (deels) is uitbesteed aan een commerciële partij. Verder werd nog een enkele keer aangegeven dat het per sportpark verschilt hoe het beheer en onderhoud is georganiseerd.

3. Bekendheid met en toepassing van wet- en regelgeving

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bekendheid van de wetswijziging op milieuvriendelijk beheer van grassportvelden en het toekomstige verbod op gewasbeschermingsmiddelen. Daarnaast wordt gekeken in hoeverre de wet- en regelgeving rondom gewasbeschermingsmiddelen voor grassportvelden door gemeenten wordt toegepast.

3.1 Wetswijziging

Sinds 1 april 2020 is er een wetswijziging voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden van kracht. Deze wetswijziging houdt in dat er, op de in de inleiding genoemde tijdelijke uitzonderingen na, geen gewasbeschermingsmiddelen meer gebruikt mogen worden op grassportvelden. Dit onderzoek laat zien dat gemeentelijke beheerders bekend zijn met deze wetswijziging. 94 procent van de beheerders van grassportvelden van gemeenten heeft van deze wetswijziging gehoord (zie figuur 3.1). Een kwart van de gemeentelijke beheerders weet echter nog niet goed wat deze wetswijziging inhoudt, terwijl 69 procent redelijk tot goed weet wat de wijziging inhoudt. 6 procent van de gemeentelijke beheerders is niet bekend met de wetswijziging.

Figuur 3.1 Bekendheid bij gemeenten met de wetswijziging betreft gewasbeschermingsmiddelen per 1 april 2020 (in percentages, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

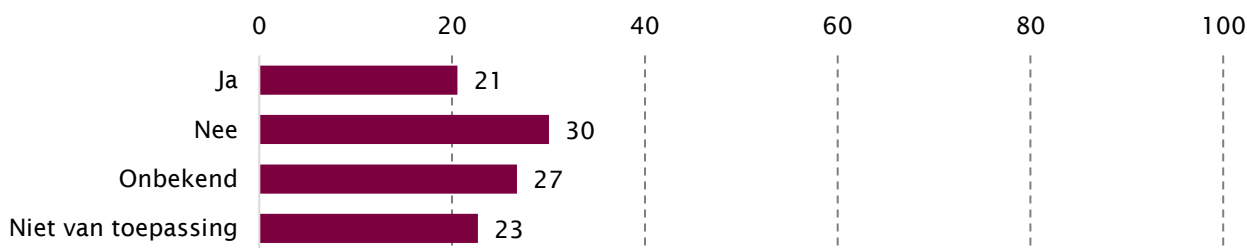
3.2 Uitzonderingen

Zoals aangegeven is voor een aantal gewassen een uitzondering gemaakt binnen deze wetswijziging en is het tijdelijk (tot 1 januari 2023) nog mogelijk om daarvoor gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Voorwaarde hierbij is wel dat dit dient te gebeuren volgens de principes van Integrated Pest Management (IPM). IPM is een planmatige aanpak met als doel het gebruik en de afhankelijkheid van chemische gewasbescherming te verminderen. Bij IPM ligt het accent op preventie, monitoring en vroege diagnose. Bestrijdingsmiddelen (bij voorkeur biologische of laagrisico middelen) worden alleen noodzakelijkerwijs en lokaal toegepast³. Toch lijkt de aandacht voor IPM vooralsnog beperkt. 30 procent van de gemeenten geeft derde partijen geen opdracht om te werken volgens de principes van IPM. Dit gaat naar schatting om 8 procent van het totaal aantal grassportvelden in Nederland. Bij 21 procent van de gemeenten wordt bij

³ Bos, E. (2019). *Handreiking pesticidenvrij sportgrasbeheer*. Gedownload op 21-09-2020 via <https://sportengemeenten.nl/wp-content/uploads/2020/01/Handreiking-Pesticidenvrij-Sportgrasbeheer.pdf>

het contracteren van derde partijen wel verzocht om te werken op basis van de principes van IPM. In de toelichting geven gemeentelijke beheerders wel aan in de toekomst van plan te zijn om het werken volgens de principes van IPM op te nemen in contracten met externe partijen.

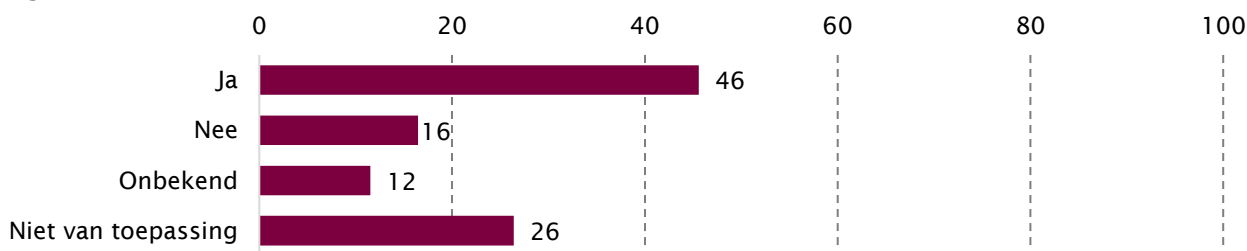
Figuur 3.2 Verzoek van gemeenten aan derde partijen te werken volgens de principes van IPM (in procenten, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Geruststellend is dat bijna de helft van de gemeenten (46%) de opdracht geeft om helemaal geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken (figuur 3.3), waardoor IPM niet nodig is. In deze gemeenten ligt ongeveer een derde van alle grassportvelden in Nederland. Een groot deel van de gemeenten geeft in een toelichting aan hierop te controleren.

Figuur 3.3 Verzoek aan van gemeenten aan derde partijen geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken (in procenten, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Idealiter zouden gemeenten waar het is toegestaan om gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken, opdracht geven om te werken volgens de principes van IPM. Dit gebeurt echter slechts in 9 procent van de gemeenten. De meerderheid van de gemeenten (61%), waar gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is toegestaan, geeft geen opdracht om te werken volgens de principes van IPM (niet in figuur). Voor de overige gemeenten is het of onbekend of zij opdracht geven om te werken volgens de principes van IPM (22%; niet in figuur), of niet van toepassing aangezien zij geen opdracht aan derden verstrekken voor het beheer (8%; niet in figuur).

3.3 Gewasbeschermingsverbod per 2023

Vanaf 1 januari 2023 zal er een algemeen verbod op gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden gelden. Vergelijkbaar met de bekendheid van de wetwijziging, is dit verbod bij de grote meerderheid van de gemeenten bekend (92%, figuur 3.4). Hierbij geldt dat een kwart van de beheerders heeft aangegeven nog niet goed te weten wat dit verbod inhoudt. De meeste gemeenten (91%) die goed op de hoogte zijn van de wetwijziging per 1 april 2020 (zie figuur 3.1), zijn ook goed op de hoogte van het verbod per 2023 (niet in figuur).

Figuur 3.4 Bekendheid met het verbod op gewasbeschermingsmiddelen per 2023 (in percentages, n=142)

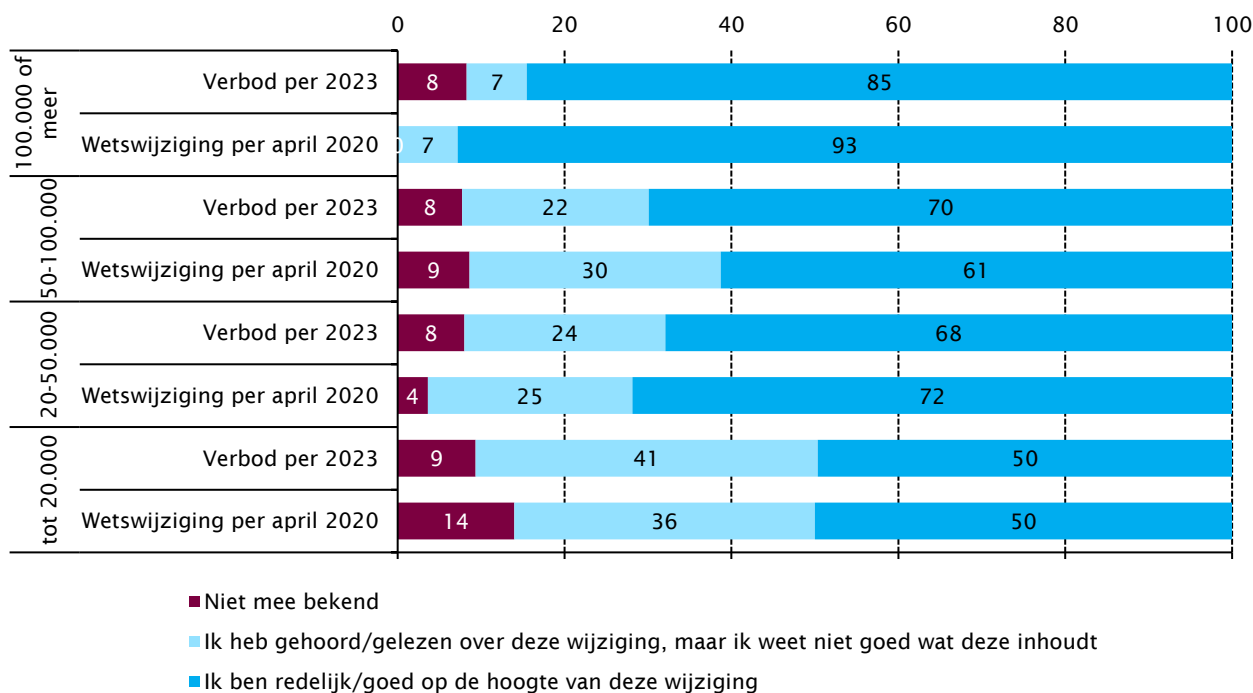

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Het lijkt erop dat gemeenten met meer sportaccommodaties en/of grassportvelden beter bekend zijn met de wetswijziging en het verbod op gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden, dan gemeenten met minder sportaccommodaties en/of grassportvelden. Zo is 56 procent van de gemeenten met 1 tot 5 buitensportaccommodaties redelijk tot goed op de hoogte van de wetswijziging per april 2020 en 58 procent op de hoogte van het verbod per 2023 (niet in figuur). Terwijl in gemeenten met 21 tot 27 buitensportaccommodaties 72 procent redelijk tot goed bekend is met de wetswijziging per april 2020 en een zelfde aantal met het verbod per 2023 (niet in figuur).

Daarnaast lijken grotere gemeenten beter op de hoogte van zowel de wetswijziging als het verbod op gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden dan gemeenten met een kleinere omvang (figuur 3.5).

Figuur 3.5 Bekendheid met de wetswijziging betreft gewasbeschermingsmiddelen per april 2020 en het verbod op chemische gewasbeschermingsmiddelen per 2023 per omvang van de gemeente (in procenten, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

3.4 Grondwaterbeschermingsgebieden

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in- of op de grens van grondwaterbeschermingsgebieden kan schadelijke gevolgen hebben voor de gezondheid. Zodoende is het van belang dat beheerders van grassportvelden op de hoogte zijn waar deze gebieden in de gemeente liggen, zodat er op grassportvelden in of rondom deze gebieden geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden. Van de deelnemende gemeenten weet 59 procent waar de grondwaterbeschermingsgebieden in de gemeente liggen. In veel gemeenten liggen de grassportvelden niet in- of in de buurt van de grondwaterbeschermingsgebieden, waardoor hier geen rekening mee gehouden hoeft te worden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De meeste gemeenten die wel grassportvelden in (de buurt van) grondwaterbeschermingsgebieden hebben, gebruiken geen chemische bestrijdingsmiddelen op deze velden.

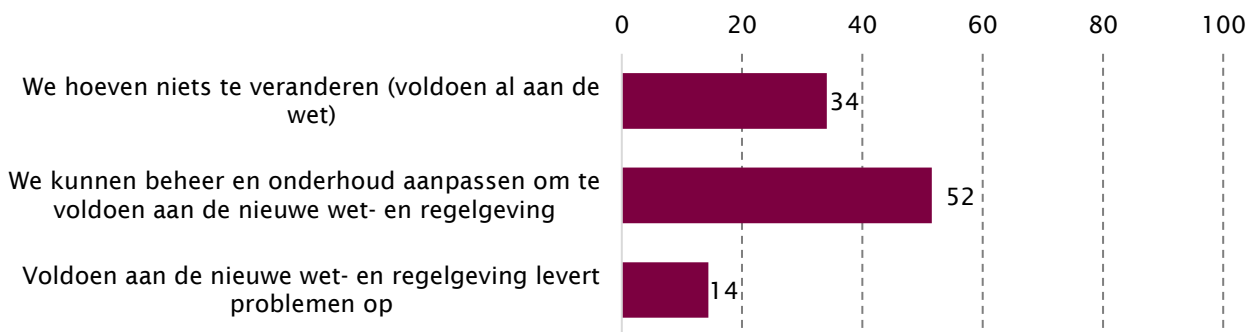
4. Huidige situatie

In dit hoofdstuk wordt de huidige situatie rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden omschreven. Er wordt ingegaan op het daadwerkelijke gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden van zowel gemeentelijke- als particuliere grassportvelden. Daarnaast wordt ingegaan op de plannen ten aanzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden voor de komende jaren.

4.1 Voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving

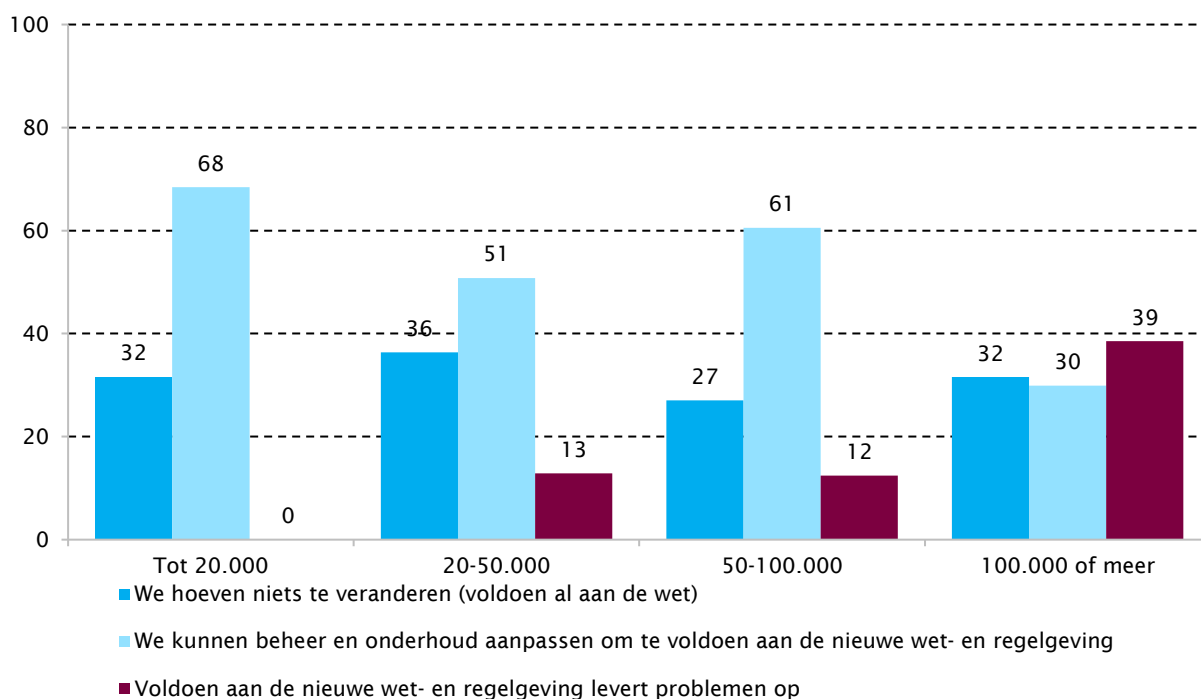
Aangezien niet alle respondenten op de hoogte waren van de nieuwe wet- en regelgevingen over het gebruik van chemische gewasbescherming, spreekt het voor zich dat niet alle gemeenten aan de wet- en regelgeving voldoen. Een derde van de gemeenten voldoet al aan de nieuwe wet- en regelgeving die in 2023 in gaat (34%; figuur 4.1). Daarnaast kan meer dan de helft van de gemeenten (52%) het beheer en onderhoud aanpassen om aan de nieuwe wet- en regelgeving te voldoen. Voor 14 procent van de gemeenten zal de nieuwe wet- en regelgeving problemen opleveren. Het is onduidelijk bij hoeveel grassportvelden deze problemen dan ontstaan. Wel is bekend dat deze problemen vooral gerelateerd zijn aan onkruiden, zoals weegbree. Er wordt aangegeven dat sommige onkruiden lastig te bestrijden zijn zonder het gebruik van chemie en dat de druk van onkruiden aan het toenemen is. Het lijkt erop dat bij grotere gemeenten meer problemen zullen ontstaan rondom de nieuwe wet- en regelgeving dan bij kleinere gemeenten (figuur 4.2). Het percentage gemeenten dat al aan de wet voldoet lijkt gelijk verdeeld wat betreft omvang van de gemeenten.

Figuur 4.1 Mogelijkheden die gemeenten zien om te voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving betreft gewasbeschermingsmiddelen (in procenten, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Figuur 4.2 Mogelijkheden voor gemeenten om te voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving er omvang van de gemeente (in procenten, n=142)

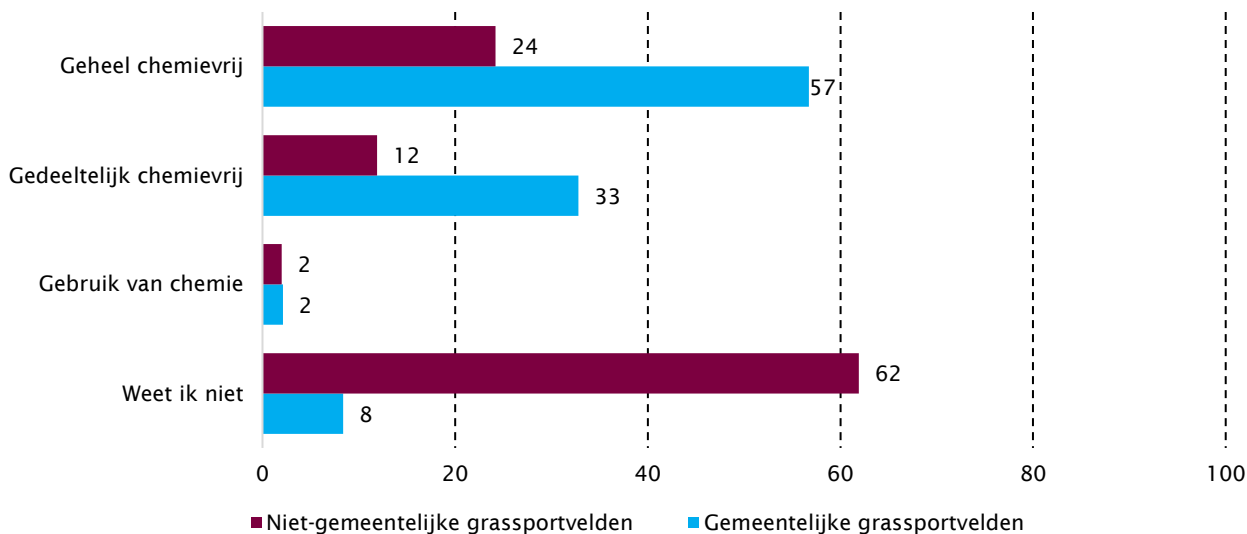
Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

4.2 Stand van zaken

Uit de meting blijkt dat ruim de helft (56%; figuur 4.3) van de gemeenten op grassportvelden in gemeentelijk eigendom geen chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. Bij een derde van de gemeenten is de gewasbescherming op grassportvelden in gemeentelijk eigendom gedeeltelijk chemievrij en bij 2 procent van de gemeenten wordt nog gebruik gemaakt van chemische gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden in gemeentelijk eigendom. 8 procent van de ondervraagde beheerders is niet op de hoogte van de stand van zaken voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op gemeentelijke grassportvelden in de gemeente.

Bij de grassportvelden in niet-gemeentelijk eigendom, is de meerderheid van de respondenten (62%; figuur 4.3) niet op de hoogte van de stand van zaken op het gebied van gewasbeschermingsmiddelengebruik. In tenminste een kwart van de gemeenten is op grassportvelden in niet-gemeentelijk eigendom de gewasbescherming geheel chemievrij en in tenminste 12 procent van de gemeenten is het gedeeltelijk chemievrij.

Figuur 4.3 Stand van zaken voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de grassportvelden in gemeentelijk en niet-gemeentelijk eigendom (in procenten, n=142)

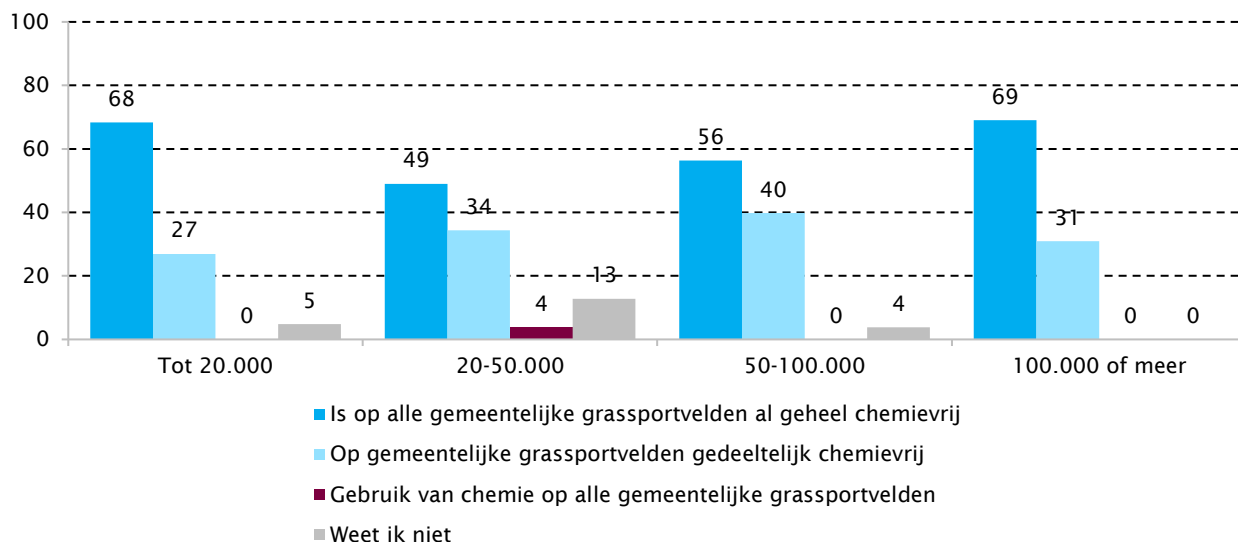

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Door de gegevens over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op gemeentelijke en niet-gemeentelijke grassportvelden samen te voegen, is naar voren gekomen dat bij tenminste 22 procent van de gemeenten op geen enkel grassportveld chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden. Maar aangezien het bij 62 procent van de gemeenten onbekend is in hoeverre chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden op niet-gemeentelijk beheerde grassportvelden, zou dit aandeel nog veel hoger kunnen zijn. Omgerekend naar aantal grassportvelden stellen we vast dat op tenminste 18 procent van de grassportvelden in Nederland geen chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

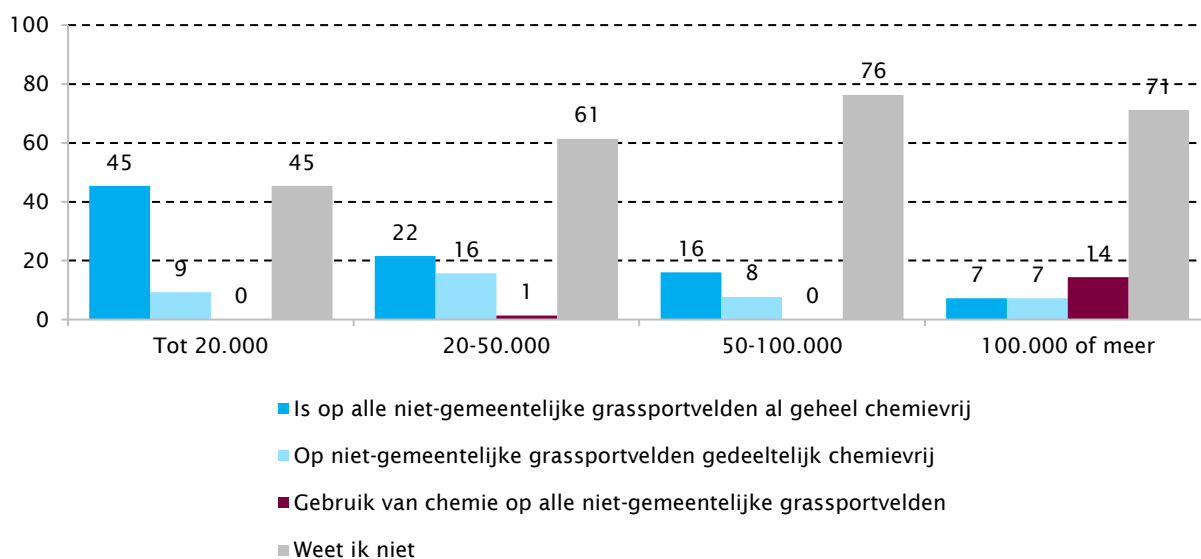
Het lijkt erop dat er geen verschillen te zien zijn in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op gemeentelijke grassportvelden naar gemeentegrootte (figuur 4.4). Wel zijn grote gemeenten in vergelijking met kleinere gemeenten minder goed op de hoogte van de mate waarin gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt op niet-gemeentelijke grassportvelden (figuur 4.5).

Figuur 4.4 Stand van zaken voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden in gemeentelijke eigendom naar gemeentegrootte (in percentages, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Figuur 4.5 Stand van zaken voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden in niet-gemeentelijke eigendom naar gemeentegrootte (in procenten, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

4.3 Gebruik gewasbeschermingsmiddelen

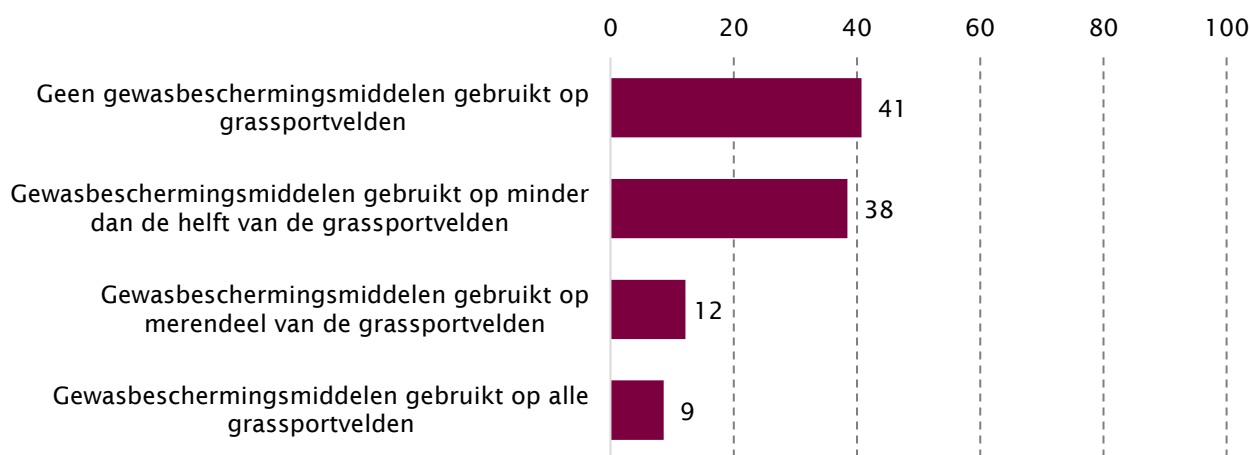
Zoals beschreven in hoofdstuk 2, is de beheersituatie van grassportvelden verschillend per gemeente. De volgende resultaten gaan specifiek over grassportvelden in gemeentelijk beheer.

In 2019 heeft 41 procent van de gemeenten geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt op grassportvelden in eigen beheer (figuur 4.5). Deze gemeenten hebben samen ongeveer de helft van de grassportvelden in Nederland in eigen beheer. 60 procent van de gemeenten heeft wel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt,

maar in verschillende mate. Zo heeft 39 procent van de gemeenten wel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt maar op minder dan de helft van de grassportvelden. 9 procent van de gemeenten heeft in 2019 op alle velden gewasbescherming gebruikt en 12 procent op het merendeel van de grassportvelden.

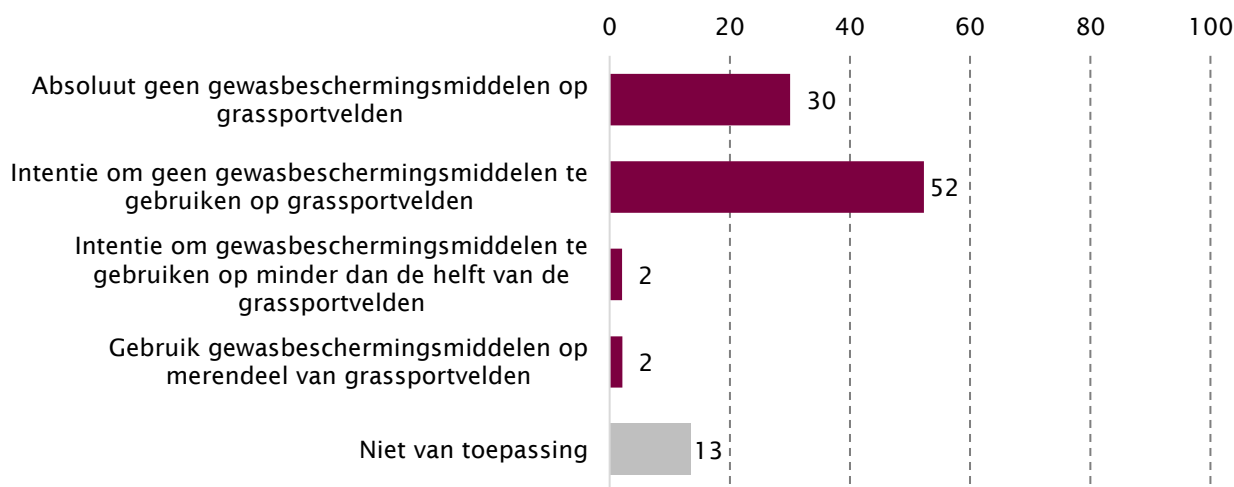
Figuur 4.5 De situatie voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gemeente op grassportvelden in eigen beheer in 2019 (in procenten, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Voor 2020 heeft ongeveer de helft van de gemeenten (52%; figuur 4.6) de intentie geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken, 30 procent zal absoluut geen gebruik maken van gewasbeschermingsmiddelen. Hiermee is de verwachting dat in 2020 minder chemische gewasbescherming wordt toegepast dan in 2019 het geval was. Veel gemeenten die aangeven nog gedeeltelijk gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken, geven aan dit enkel plaatselijk te doen op onkruiden die niet op een andere manier onder controle te houden zijn.

Figuur 4.6 Plannen van de gemeente voor de vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op door de gemeente beheerde grassportvelden in 2020 (in procenten, n=142)

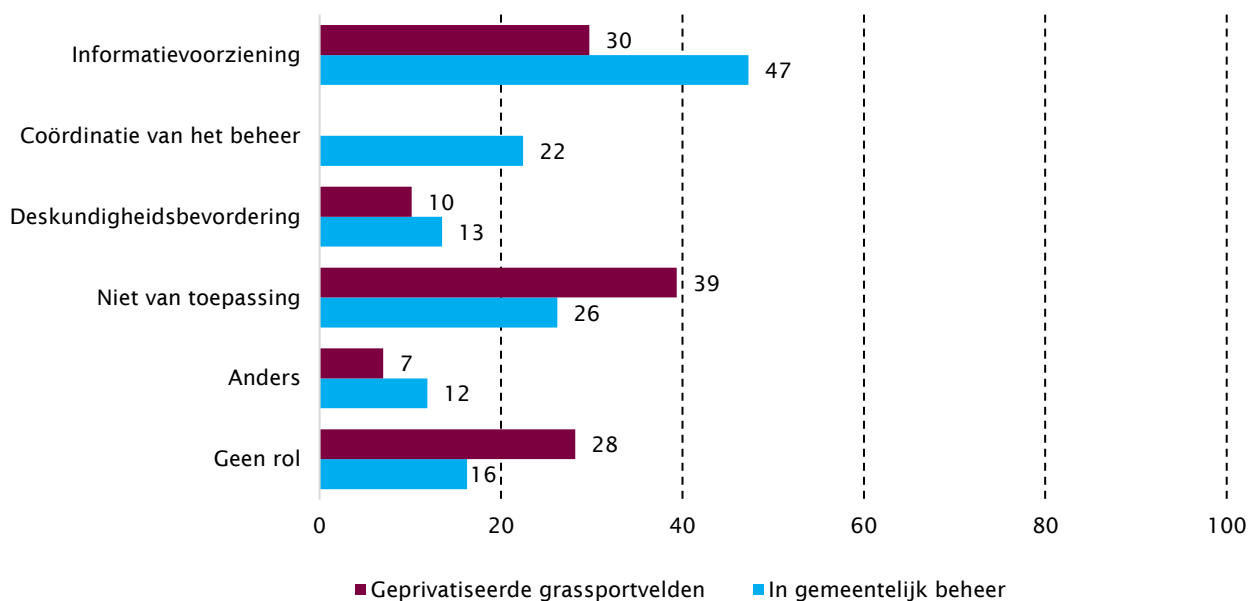

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

4.4 Rol van de gemeente

Over het algemeen is een gemeente in bepaalde mate betrokken bij de uitvoering van chemievrij beheer door vrijwilligers van sportverenigingen. De rol die een gemeente hierin vervult, is echter verschillend per gemeente. Aan vrijwilligers die het beheer uitvoeren op grassportvelden in gemeentelijk eigendom wordt door bijna de helft van de gemeenten (47%; figuur 4.7) informatie verstrekt. Dit is voor vrijwilligers die het beheer uitvoeren op geprivatiseerde grassportvelden slechts 30 procent. Ruim een kwart van de gemeenten (28%) vervult geen rol in de uitvoering van chemievrij beheer bij geprivatiseerde grassportvelden. Aangezien het beheer bij geprivatiseerde grassportvelden niet in handen van een gemeente is, was 'coördinatie van beheer' geen keuze-optie voor geprivatiseerde grassportvelden.

Figuur 4.7 De rol vervult door de gemeente in uitvoering van chemievrij beheer door vrijwilligers van sportverenigingen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

5. Monitoring en ondersteuning

In dit hoofdstuk wordt gekeken hoe gewasbescherming wordt gemonitord door gemeenten. Daarnaast wordt de behoefte van gemeenten aan ondersteuning bij chemievrije gewasbescherming behandeld.

5.1 Gewasbeschermingsmonitor

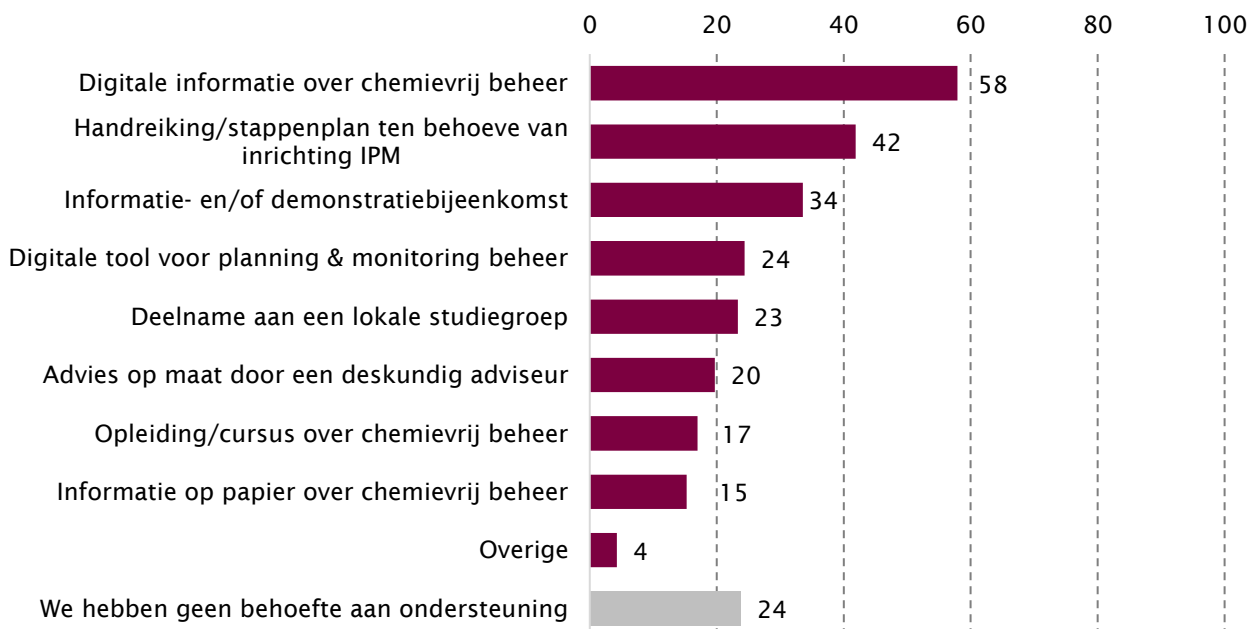
Onderdeel van de wet- en regelgeving is dat, bij gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen, een gewasbeschermingsmonitor bijgehouden moet worden. 21 procent van de gemeenten houdt een gewasbeschermingsmonitor bij. Van de 79 procent van de gemeenten die geen gewasbeschermingsmonitor bijhouden, is slechts een klein deel van plan dit in de toekomst wel bij te houden. De voornaamste reden is dat de noodzaak hiervoor niet wordt ingezien, omdat er nu of in de toekomst geen sprake is van gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Hierdoor vervalt ook het voorschrift om een gewasbeschermingsmonitor bij te houden.

Andere digitale tools voor de planning van het beheer worden ook nauwelijks gebruikt, 85 procent van de gemeenten maakt hier geen gebruik van. Van de 15 procent van de gemeenten die wel gebruik maken van een digitale tool, maken de meesten gebruik van Excel.

5.2 Behoeftte aan ondersteuning

Ongeveer een kwart van de gemeenten (24%; figuur 5.1) geeft aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning. De gemeenten die wel graag ondersteuning krijgen, hebben het meest behoefte aan digitale informatie over chemievrij beheer (58%), een handreiking/stappenplan ten behoeve van inrichting IPM (42%) en een informatie- en/of demonstratiebijeenkomst (34%).

Figuur 5.1 Behoeftte van gemeenten aan ondersteuning voor chemievrije gewasbescherming (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=142)

Bron: Mulier Instituut / Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) (Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden), 2020.

Er lijken weinig verschillen te zijn in de behoefte aan ondersteuning naar omvang van de gemeenten, ongeveer een gelijk aandeel van de gemeenten heeft behoefte aan ondersteuning. Gemeenten met een grotere omvang lijken wel meer behoefte te hebben aan informatie- en/of demonstratiebijeenkomsten dan gemeenten met een kleinere omvang. Zo heeft 22 procent van de gemeenten tot 20.000 inwoners hier behoefte aan en 55 procent van de gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners. Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners hebben daarnaast meer behoefte aan digitale informatie over chemievrij beheer en aan een digitale tool voor planning en monitoring van beheer, dan gemeenten met een kleinere omvang. Aan de overige vormen van ondersteuning is ongeveer evenveel behoefte, ongeacht de omvang van de gemeente.

Niet stedelijke gemeenten hebben meer behoefte aan ondersteuning dan de gemeenten met een sterkere stedelijkheid. Onder de niet stedelijke gemeenten geeft namelijk slechts 1 op de 10 aan geen behoefte aan ondersteuning te hebben terwijl twee op de tien matig stedelijke en sterk stedelijke gemeenten hier geen behoefte aan hebben.

6. Concluderende samenvatting

In dit hoofdstuk brengen we de uitkomsten in samenhang bijeen en formuleren we de hoofdconclusies van dit onderzoek.

Divers beheerlandschap van grassportvelden in Nederland

In Nederland liggen naar schatting zo'n 7.500 grassportvelden. Het aantal grassportvelden per 25.000 inwoners verschilt naar stedelijkheid. Hoe lager de stedelijkheid, hoe hoger het aantal grassportvelden per 25.000 inwoners. In niet-stedelijke gemeenten liggen gemiddeld viereneenhalf keer zo veel grassportvelden per 25.000 inwoners als in zeer stedelijke gemeenten. Slechts bij een derde van de gemeenten worden alle grassportvelden door de gemeente zelf onderhouden. In de andere gemeenten hebben externe onderhoudspartijen en sportverenigingen (een deel van) de grassportvelden in onderhoud. In niet stedelijke gemeenten dragen gemeenten doorgaans minder verantwoordelijkheid voor het onderhoud aan grassportvelden dan in stedelijke gemeenten. Bij grassportvelden waar de gemeenten het onderhoud aan andere partijen over laat, kan nog steeds sprake zijn van betrokkenheid van de gemeente. Deze betrokkenheid uit zich met name in informatieverstrekking aan vrijwilligers bij sportverenigingen over chemievrijbeheer. Bij grassportvelden in gemeentelijk eigendom kan ook sprake zijn van een regierol op het onderhoud dat door vrijwilligers bij sportverenigingen wordt uitgevoerd. Gemeenten hebben naar schatting ongeveer 70 procent van de grassportvelden in eigen beheer.

Voorlichting over wet- en regelgeving en informatie over chemievrijbeheer en IPM gewenst

De meerderheid van de beheerders is weliswaar op de hoogte van de wetswijziging per 1 april 2020 (69%) en van het verbod per 2023 (68%). Desalniettemin weet een kwart van de beheerders van minimaal een van beide wetsveranderingen nog niet goed wat deze inhoudt. Aanvullend is een klein deel nog niet op de hoogte dat de wetsverandering plaats heeft gevonden. Verder stellen we vast dat de aandacht voor IPM vooralsnog beperkt is. Dit sluit aan bij de ondersteuningsbehoefte, waarin meer dan de helft van de gemeenten aangeeft behoefte te hebben aan meer digitale informatie over het chemievrijbeheer. Hiermee zijn ze op zoek naar aanknopingspunten en handvatten om te kunnen voldoen aan de ingestelde wet- en regelgeving. Hetzelfde geldt voor de IPM. Bijna de helft van de gemeenten heeft behoefte aan een handreiking of stappenplan voor de inrichting van IPM. Meer in het algemeen heeft drie kwart van de gemeenten aangeven een ondersteuningsbehoefte te hebben, met verschillende voorkeuren in gewenste ondersteuningsvormen. De behoefte voor ondersteuning is het grootste bij de niet-stedelijke gemeenten. Dit biedt aanknopingspunten voor de werkgroep milieuvriendelijk beheer van sportvelden om te bepalen op welke onderdelen kennis te vergaren en op welke wijze deze te verspreiden onder beheerders van grassportvelden. Met als doel om hiermee de kennis over de wet- en regelgeving te vergroten en de beheerders de informatie te geven die nodig is om het beheer volgens de geldende richtlijnen vorm te geven, chemievrij of met toepassing van IPM.

Mogelijkheden om gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen

Meer dan de helft van de gemeenten gebruikte in 2019 nog gewasbeschermingsmiddelen op een deel van de gemeentelijke grassportvelden. Om te voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving zien de meeste gemeenten wel mogelijkheden om beheer en onderhoud aan te passen. Slechts bij 14 procent van de gemeenten gaat dit problemen opleveren. Het is onduidelijk bij hoeveel grassportvelden deze problemen dan gaan ontstaan. Een derde van de gemeenten gaat in 2020 absoluut geen gewasbeschermingsmiddelen gebruiken en de helft heeft de intentie om dit niet te doen in 2020. Hiermee lijkt het chemievrij beheer toe te gaan nemen in 2020. De mate van chemievrij beheer in 2020 sluit aan bij de mate waarin gemeenten een gewasbeschermingsmonitor bijhouden, wat alleen moet gebeuren bij gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Een op de vijf gemeenten houdt een gewasbeschermingsmonitor bij. De

overige gemeenten zien hier overwegend de noodzaak niet van in omdat nu of in de toekomst geen sprake is van gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Ook andere digitale tools voor planning van het beheer worden nauwelijks gebruikt.

Geen tot beperkt zicht op onderhoud bij niet-gemeentelijke grassportvelden

De gemeenten geven aan beperkt zicht te hebben op de mate waarin gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt bij niet-gemeentelijk beheerde grassportvelden. Uitzondering hierop zijn de kleine gemeenten waar meer dan de helft van de gemeenten wel zicht heeft op de mate van chemievrijbeheer bij niet-gemeentelijke grassportvelden. Het is goed mogelijk dat gewasbeschermingsmiddelen door derden worden gebruikt bij het onderhoud. In de helft van de gemeenten worden derden expliciet verzocht om chemievrij te werken. In gemeenten waar gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is toegestaan, wordt maar beperkt aan derden opdracht gegeven om te werken volgens de (verplichte) principes van IPM. Hiermee ontbreekt het aan een goed overzicht van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bij de niet-gemeentelijke of door derden onderhouden grassportvelden.

